

гічної гонки», забезпечуючи трансформацію інституціональних, соціальних та економічних структур, глобальну конкурентоспроможність та економічну безпеку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довбий І. П., Шмаков Б. В. Кривые Альтшуллера-Фостера в инновационном процессе. *Вестник ЮУрГУ. Серия «Экономика и менеджмент»*. 2016. Т. 10. № 2. С. 105–111.
2. Кінзерський Ю. В. Деіндустріалізація та її детермінанти у світі та в Україні. *Економіка України*. 2017. № 11(672). С. 48–72.
3. Майбутня держава 2030: глобальні мегатенденції, які впливають на уряди. KPMG International. 2018. 80 с.
4. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році : аналітична довідка. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/stan2.pdf>
5. 2017 KOF Index of Globalization. URL: http://globalization.kof.ethz.ch/media/filer_public/2017/04/19/rankings_2017.pdf
6. Davos 2019. URL : <https://www.weforum.org/focus/davos-2019>
7. Hitchcock A., Laycock K., Sundorph E. Work in progress. *Towards a leaner, smarter public-sector workforce*. London : Reform, 2017. 90 p.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ МСП

Матвєєва Анастасія Володимирівна,
*кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

The scientific work analyzed modern instruments of financial support of the EU, as well as the possibilities of their use for Ukrainian small and medium businesses. The author has identified and studied the main types of European financial instruments, as well as the conditions and mechanisms for obtaining them.

Keywords: entrepreneurship, small and medium enterprises, financial instrument, EU, grant, loan.

В научной работе проанализированы современные инструменты финансовой поддержки ЕС, а также возможности их применения для украинского малого и среднего бизнеса. Автором выделены и изучены основные виды европейских финансовых инструментов, а также условия и механизмы их получения.

Ключевые слова: предпринимательство, малое и среднее предпринимательство, финансовый инструмент, ЕС, грант, кредит.

Наша держава, пройшовши складний шлях переходу від адміністративно-командних до ринкових засобів управління економічною системою, все ще не повною мірою дає можливості представникам українського бізнесу використовувати доступні засоби підтримки підприємництва. Це зумовлено, перш за все тим, що ринок фінансових інструментів в Україні хоча і є одним із важливих сегментів національного ринкового господарства, який перетворює заощадження у інвестиційні потоки та перерозподіляє фінансові ресурси між різними галузями економіки, проте наразі він не працює на повну силу.

Протягом останніх років в Україні досягнуто значного поступу в розвитку ринку фінансових інструментів (сформовано правові, економічні та організаційні основи), однак, його ще не скоро можна буде віднести до ринку, який реально і ефективно функціонує на загальноприйнятих у світі цивілізованих, зрозумілих для інвестора засадах. Він далекий від міжнародних стандартів, не відповідає запитам економіки країни і йому ще не притаманні прозорість, відкритість і доступність, упорядкованість та конкурентність [1, с. 134].

Проте самі по собі інструменти фінансового ринку є досить таки різноманітними та ефективними інструментами для запуску та подальшої підтримки різних видів бізнесу: за їх допомогою суб'єкти господарювання здатні розширити коло джерел фінансування, не вдаючись до самофінансування чи не обираючи такі дорогі банківські кредити. Інструменти фінансового ринку надають альтернативні джерела фінансування та інвестиційні можливості. В умовах нестійкості основних ринкових параметрів (відсоткові ставки, обмінні

курси і котирування цінних паперів) на перший план стали виходити завдання мінімізації ризиків інвесторів, з одного боку, а з іншого – диверсифікації джерел фінансування для підприємців.

Усі ці питання призводять до пошуку нових оптимальних інструментів фінансової підтримки малого та середнього бізнесу в Україні. Сьогодні такими новими інструментами можуть стати гранти, кредити з мінімальною відсотковою ставкою та оптимальними умовами кредитування тощо.

Досить широке коло засобів стимулювання підприємницької діяльності у формі грантів, вигідних кредитів, а також різноманітних інших засобів підтримки малого та середнього бізнесу сьогодні пропонується, зокрема, і для українських підприємців з боку ЄС та його держав-членів. Отримання та розумне застосування механізму підтримки дозволить суб'єктам господарювання удосконалити свою діяльність як в Україні, так і надасть можливість працювати на ринках ЄС, віднайти там нових партнерів для бізнесу, і у цілому вийти на новий щабель підприємницької діяльності. На жаль, як свідчить практика, ці засоби та механізми підтримки застосовуються підприємцями у поодиноких випадках.

Нормативно-правову базу підтримки МСП складають: Конституція України, ГК України, ЦК України, КЗпП України, Податковий кодекс України, Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», Концепція Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки, затверджена розпорядженням КМУ від 28.08.2013 № 641, Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, затверджена Законом України від 21.12.2000 № 2157-III, Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схвалена Розпорядженням КМУ від 24 травня 2017 р. № 504-р та інші нормативно-правові акти у сфері здійснення підприємницької діяльності.

Метою прийняття Стратегії визначено створення сприятливих умов для відкриття, ведення та зростання потенціалу МСП. Норма-

тивний акт містить положення щодо спрощення різних процедур для МП, лояльність та допомогу у разі виникнення проблем.

Аналіз нормативно-правової бази у сфері підприємництва, міжнародних документів дає підстави виокремити такі джерела підтримки МСП в Україні: 1) фінансові (міжнародна фінансова допомога, державні програми підтримки підприємництва, фінансування за допомогою кредитних спілок, схеми гарантування кредитів, векселі, факторинг, лізинг); 2) не фінансові інструменти (інформація щодо можливостей Європейської мережі підприємств та програми ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)»; рамкова програма ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020»).

Суб'єктами, які надають фінансову допомогу в Україні для підтримки малого та середнього підприємництва, є:

- 1) уповноважені органи у сфері розвитку МСП та інші органи виконавчої влади;
- 2) органи місцевого самоврядування;
- 3) Український фонд підтримки підприємництва;
- 4) Інші загальнодержавні, регіональні та місцеві фонди підтримки підприємництва (за допомогою розроблених для цього державних, регіональних та місцевих програм).

Сьогодні діє низка платформ для допомоги МСП, зокрема, Єдиний державний портал адміністративних послуг, М-тест (оцінка витрат та економічних вигод для МСП), принцип «Спочатку думай про мале», Офіс розвитку МСП при Міністерстві економічного розвитку та торгівлі України, створений за підтримки ЄС.

Дослідження причин досить низького відсотку використання українськими підприємцями європейських фінансових інструментів, дозволяє виокремити такі основні фактори:

- 1) відсутність знань з проектного менеджменту, невміння підготувати проектну заявку відповідно до вимог грантодавця;
- 2) низька поінформованість про програми ЄС щодо підтримки бізнесу;
- 3) ведення бізнесу з порушенням вимог законодавства, надання недостовірних даних, зокрема податковим органам і, як наслідок, неможливість вказати реальні дані у заявці;

- 4) відсутність позитивної історії та портфоліо реципієнта коштів;
- 5) необхідність забезпечення сталості після завершення проекту;
- 6) страх аудиторських перевірок тощо.

Досить популярною причиною для відмови у використанні фінансових інструментів ЄС реципієнти також вказували відсутність знань з англійської мови.

Проте усі ці питання, на нашу думку, можна вирішити шляхом, наприклад, створення спеціальних центрів з поінформованості та допомоги МСП у написанні проектних заявок, а також із надання консультаційно-дорадчих послуг МСП у приведенні звітної документації у відповідність до вимог законодавства.

Важливим питанням є також окреслення кола суб'єктів, які надають гранти для МСП. Вивчення аналітичної інформації дозволяє резюмувати, що до таких суб'єктів відносяться: HORIZON 2020; Дослідницька та навчальна програма Євратом; COSME, Креативна Європа, Європейський банк реконструкції і розвитку, Швейцарська агенція розвитку та співробітництва, Європейське територіальне співробітництво (в рамках Європейського фонду регіонального розвитку), Співробітництво європейських державних адміністрацій, Програма LIFE тощо [2].

При цьому варто зауважити, що розмір гранту для МСП від донорів ЄС коливається від 10 тисяч і до 3 мільйонів євро. Метою використання представниками малого та середнього бізнесу України європейських фінансових інструментів у вигляді грантів і кредитів за зниженими ставками може бути як формування або поповнення стартового капіталу, або ж розширення вже існуючого бізнесу.

Отримання кредитів від європейських фінансових установ передбачає отримання грошей, наданих українським банком відповідно до українського законодавства за кошти зовнішніх (європейських) донорів з особливими умовами кредитування. Варто зауважити, що кожен банк затверджує свою власну процедуру роботи з позичальниками та перелік необхідних документів. Проте вивчення ситуації із наданням «європейських» кредитів дає підстави наголосити, що у цілому збір та аналіз інформації про позичальника відбувається за методом «5 С», за допомогою якого перевіряється: 1) особистість

(character); 2) платоспроможність (capacity); 3) капітал (capital); 4) забезпечення (collateral); 5) економічні умови (conditions).

Основними причинами, через які підприємцям відмовляють у наданні кредиту, є: відсутність застави, високий рівень ризику, незадовільний фінансовий стан, низький попит на продукцію, яка повинна вироблятися, неможливість контролювати реалізацію проекту.

При цьому шляхи для усунення вказаних причин, безумовно, є. Найпершим з них має стати пошук консультантів-фахівців, які здатні допомогти розібратися як з умовами кредитування, так і з потенційними можливостями та прихованими загрозами для конкретного бізнесу. Таких фахівців можна знайти у регіональних торгово-промислових палатах, центрах підтримки малого та середнього бізнесу, бізнес-інкубаторах, центрах розвитку місцевого самоврядування, громадських об'єднаннях відповідного профілю, численних дорадчих службах тощо.

Проте в Україні сьогодні серйозною перешкодою є відсутність відповідних консультаційних центрів для представників МСП, які б можна було б створити або при обласних державних адміністраціях, або ж у складі центрів адміністративних послуг, які б надавали комплекс консультаційних послуг і для інформування представників МСП щодо можливостей отримання грантів або ж кредитів на спеціальних умовах відповідно до їх виду бізнесу, щодо перевірки готовності бізнесу до участі у процедурі отримання європейських фінансових інструментів, правові та економічні фактори роботи певного бізнесу тощо. Така своєрідна форма співпраці держави і бізнесу або ж територіальної громади та бізнесу дозволила б розвивати певні види підприємництва на окремих територіях.

Насамкінець, слід відмітити, що на сучасному етапі становлення та розвитку національного бізнес-середовища, важливим та нагальним є вирішення питання щодо інвестування українських підприємців, створення прозорих механізмів гарантування інвестицій, а також виведення на новий щабель економічної системи держави у цілому.

В умовах стійкої нестачі вільних грошових коштів для реалізації різноманітних інвестиційних проектів, отримання та раціональне використання європейських фінансових інструментів підтримки ма-

лого та середнього підприємництва є одним із найбільш доступних засобів стимулювання підприємницької активності за умови виконання відповідних вимог з боку фінансових установ ЄС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лаврик О. Л., Коваленко Т. А. Інструменти фінансового ринку в умовах глобалізації. *Економічний аналіз*. 2017 рік. Том 27. № 4. С. 134–138.
2. Перелік програм та фінансових інструментів ЄС, відкритих для України URL: http://www.mk.gov.ua/store/files/announce_1499425690.pdf.

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВСТАНОВЛЕННЯ ПОДАТКОВИХ СТИМУЛІВ ДЛЯ ЗВО

Токарева Катерина Олегівна,
*кандидат юридичних наук,
науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ*

The submitted publication deals with amendments to the current tax legislation of Ukraine regarding the creation of favorable conditions for the provision of educational services by institutions of higher education. It was emphasized the inappropriateness of tax privileges for private institutions of higher education in the form of the dismissal of non-state higher education institutions from the payment of immovable property tax other than land, and the dismissal of these educational institutions regardless of ownership forms and sources of financing from payment for land.

Keywords: higher education institution, tax incentives, tax privileges.

В представленной публикации рассмотрены предложения о внесении изменений в действующее налоговое законодательство Украины о создании благоприятных условий для предоставления образовательных услуг вузами. Подчеркнуто нецелесообразности предоставления налоговых льгот для частных высших учебных заведений в виде освобождения высших учеб-